הכא מי ידע דמחיל. א וכ"כ הכותב (כתובות דף פד. וסס ד"ה וסבר) דפסיק רב ב אם מתה אינו יורשה ופריך וסבר רב תנאו קיים והאמר רב יש לו עליו אונאה ג אתה סבר נמי לא ידע שתמות לשתו קודם שימות ד ומ"ת בפ' אע"פ (שם דף נו. וסס) ה דפריך טעמא דבכתבי ו הא על פה אינה יכולה למחול לכתובה ז והא סבר ר' יהודה דבממון תנאו קיים ולישני דכתובה לא ידע ו דמחלה ח דלימור היא תמות קודם וי"ל דהתם פריך לשמואל דלא מפליג א"ר פריך לאביי דאמר בסמוך מחוורתא רב דאמר כר"מ ט א"נ כיון דקלה בעיניו להוליאה ידעה ומחלה:

אבל הכא מי יימר דקעקר. ופ"ק דמכות (דף ג: וסס ד"ה ושמואל) דפריך לשמואל מאונאה לשביעית י התם בשביעית נמי לא ידע יא דקעקר דאימר יפרע לו קודם שביעית:

על מנת שאין בו. פי' רש"י יא אני מבטיחך שאין בו אונאה ויש בו אונאה והוי גם מקח טעות יב וקשה דבפ"ק דמכות (שם) מדמהו לעל מנת שלא תשמטהו שביעית דמשמטתו שביעית והתם לא שייך האי טעמא אלא הוי טעמא שאין לו כח להתנות שלא תחול שביעית על המלוה וי"ל דלא מדמי יג אלא יד כי היכי דגבי אונאה יש חילוק בין לשון שאין עליו לשאין בו ה"נ גבי שביעית יש חילוק בין לשון זה ללשון זה ורבינו שמואל מפרש דע"מ שאין בו אונאה משמע על מנת שלא יחול איסור דלא תוגו על המקח וע"כ הוא חל טו והשתא הוי ממש דומיא דשביעית:

הנושא ונותן באמנה. פי' רש"י שמאמינו שימכרנו כמו שיוכל אין לו עליו אונאה והריוח והספסל למשלחו וקשה לאין שייך לשון אונאה על זה ועוד אי שלית לא קבל עליו אחריות פשיטא שהריוח והספסל למשלח ואי קבל השליח עליו אחריות והספסל מ"כ יש לו עליו אונאה ונראה דנושא ונותן באמנה היינו טז שמאמינו בכמה קנה ונותן לו כך ויותר מעט יז והשתא שייך שפיר אין עליו אונאה:

במה דברים אמורים בסתם. ר"מ פסק כרב דהלכתא כרב באמוראי יח מ) תימה דהא לא פליגי אם מותר לעשות כן אלא פליגי אם חייב להחזיר האונאה והלכה כשמואל בדיני ובשאילתות דרב אחאי פרשת בהר סיני כ) פוסק כרב משום דהך ברייתא קאי כוותיה דמפליג בין סתם למפרש ואתיא לדיליה שפיר כר' יהודה אבל לשמואל לא אתמוקמא לא כר"מ ולא כרבי יהודה כא וריב"ן פי' דלשמואל הכי פירושא דברייתא בד"ש בסתם פי' שלא אמר ע"מ כב אבל מפרש ע"מ שאין לך עלי אונאה נעשה כאומר יודע אני שאינו שוה כו' ואתיא כרבי יהודה אי נמי י"ל כא אורחא דמילתא נקט דאותו שאמר ע"מ שאין לך עלי אונאה רגיל לומר כ) אינו יודע שאינו שוה כו' אע"פ שאינו יודע אם אמר אמת ואתיא אפילו כר"מ דלא ידע דקעקר: **לא יחשב את הערב באמנה.** פי' רש"י שנותן לו את הערב ומאמין לו כשיוכלו שישלם לו את היפה בשוה כמו שהוה עכשיו למכרו מיד וממתין לו מעות היפה עד שימכור הערב בשביל שטורח לו למכור הערב בחנות במעמד מעמו וזהו רצית וקשה כב דבפ' מיזהו נשך (לקמן דף סה.) ה"ל לאתויי ולא הכא ותו דבתוספתא מ) (פ"ג) מתניא כג לגבי אונאה ועוד שכבר נתן לו שכרו משמע שמקודם כבר היה לו שכרו ונראה כפי' ר"מ כד שקנה י' דברים בי' דינרים ה' היפין שוה כל אחד דינר וחצי וחמשה הרעים אינן שוים כל אחד כ"א חצי דינר וזה א"ל אני מאמינך כמה נתת עליהם ואתן לך מעט יותר להרויח לא יחשב לו הרע כה דינר כמו שקנה והיפה דינר וחצי כמו ששוה שהרי לא נתן לו על הרע דינר אלא בשביל שגם היפים נתן לו בדינר דינר והוי אונאה אלא אם לו זה וזה באמנה פירוש אם ימכרם כולם יחד יחשב כולם דינר דינר או זה וזה בשוים אם ימכור רעים לבדם יחשב כל אחד ואחד בחצי דינר ואם ימכור יפים לבדם יחשב כל אחד בדינר וחצי וגם יחשב שכר כתף כו' כב שכר עצמו אינו נוטל שכבר נתן לו שכרו פי' המוכר הראשון שקנאם תחלה ממנו כד:

איסר לדינר. וא"ת והאמר רבא (לקמן דף נו:) כל דבר שבמדה ושבמנין ושבמשקל אפי' פחות מכדי אונאה חוזר וי"ל דהכא בתורת קאמר איכו שני פונדיונים ולא"ת מקשה ל לרב דאמר מ) שתות מקח שנינו ולא שתות מעות דהכא לר' שמעון אם מכר סלע שוה כ' מעות בכ"ד הוי אונאה והיינו שוה ה' בו' דהוי לרב ביטול מקח וגמ' מוקי מתני' לעניל כר' שמעון ואפי' לשמואל דאמר שתות מעות שנינו תקצתי דבשתות מקח מודה דהוי נמי אונאה והק' ב' פונדיונות לדינר הוי אונאה אבל ב' אע"ג דאמרתי הוי שתות מקח וי"ל דמיירי שמכר לדינר דינר או זה וזה בשוים אם יכול לו סלע שחסר ד' מעות דהיינו שתות מקח מיהו פ) לעיל פי' טעם דמ"ד שתות מקח לפי שהאונאה והטעות תלוי בחפץ שצריך שומא ולא במעות והכא הטעות והאונאה הוי בסלע: תגא

מי ידע. דאיכא אונאה הוא סבור דאין בו אונאה: **דודאי עקר.** בשעת התנאי עוקר דברי תורה שהטילה עליו שאר כסות ועונה וזה עוקר החובה מעליו ואפי' הוא נותן לאחר זמן מתנה בעלמא הוא: **אבל הכא מי יימר דעקר.** שמא לא יהא בו אונאה: **אין לו עליו אונאה.** כדפרישית דמי יימר דעקר: **שאין בו אונאה.** אם אמר לו בלשון זה אין זה לשון מחילת אונאה אלא אונאה לשון תביעת אונאה דעש"מ שאין בו אונאה אמר והרי יש בו ומקח טעות נמי הוי ואם רצה לחזור חוזר לגמרי: **הנושא ונותן באמנה.** מכור במה שתוכל ותן לי המעות לזמן פלוני והנני קומך עליך ונותן לו שכר טרחו כדלקמן: **אין לו עליו אונאה.** לומר יותר היה שוה ואם מכר זה בדמים רבים אין זה יכול לומר לא אתן אלא דמיו: **מחוורתא הוא.** ורב מוקי לה כרבי יהודה דאפי' היכא דלא ידע פ) ומחיל נמי אמר: **פסס.** ע"מ שאין לך עלי אונאה דלא ידע דמיומו: **מפרס.** שפירש לו יודע אני שיש אונאה ואני מוכרו לך ע"מ שאין לך עלי אונאה דבהא אמר רבי יהודה דמתנה ותנאו קיים דדמי לשאר וכסות: **במה דברים אמורים.** דיש אונאה לזה על זה: **בסתם.** מכר: **אבל במפרס.** כגון מוכר כו': **הנושא ונותן באמנה כו'.** כדפרישית: **הרי זה לא יחשוב לו את הרע באמנה ואת היפה בשוה.** להיות לו המתנת מעות היפה בשכר טרחו. כגון היה לו שני יינות פ) יפה שיש לו עליו קופלים לנקחו בבת אחת והרע שאינו נמכר אלא בחנות לא יאמר לו הרי לך יפה בשוויו ע"מ שתמכור לי הרע בחנות כמה שתוכל ולכשימכר תן לי מעות שניסם ופוטר עצמו בהמתנת מעות של דמי היפה מלתת שכר טרחו על הרע והוי כרבית: **אלא או זה וזה באמנה.** ויתן לו כדרך הנותן באמנה ששכר קצוב היה להם כדמפרש לקמן ארבעה למאה: **או זה וזה בשוה.** והשכר יהא של מקבל: **ונותן לו שכר כתף שכר גמל.** אם נתן באמנה כשיבואו לאשכון יוכה לו שכר כתף המוליכו מביתו לחנות ואם הולך לגמלים נותן לו שכר גמל: פ) **בגדרוי.** מוכרי בגדי קנבוס ששכר קצוב להם ליתן ארבעה למאה למי שטורח במכירתן: **מתני' כמה תהא הסלע חסירה.** מטבע היולת ותמיד הוא שוחק וחסר כמה תחסר ואם הוליאה לא תהא אונאה: **ד' איסרין.** לסלע: **איסר לדינר.** והוא אחד מכ"ד בו דו' מעה כסף דינר מעה שני פונדיונים פונדין שני איסרין. וגגמ' מפרש מאי שנא דגבי שאר סחורה אמרי' שתות וכאן יש אומרים כך ויש אומרים כך: **ארבעה פונדיונים.** אחד משנים עשר שמונה

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פי"ג מהל' מכירה הל' ג ועי' שם שמג לאוין קט טוש"ע חו"מ סי' רכז סעי' כח:

עה ב מיי' שם הל' ה סמג שם טוש"ע שם סעי' מ:

עו ג ד מיי' שם הל' [ג] ד טוש"ע שם סעי' כח:

עז ה ו מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעי' כח:

רבינו חננאל

אבל גבי אונאה מי הודיעו דאית ביה אונאה ומחל, בהא אפי' ר' יהודה מודה דתנאי כי האי גונא בטל הוא. אי הכי הא דתניא, הנושא והנותן באמונה, וההאומ' לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה, אין לו עליו אונאה. לרב דאמ' אפי' ר' יהודה כי האי גונא תנאו בטל סבירא ליה, הא מני. דפריק רבא כי קאמ' רב בסתם, אבל במפרש, כי האי דתניא מוכר שאמ' ללוקח חפץ זה שאני מוכר לך בק"ק זוז יודע אני בו שאינו שוה אלא ק', על מנת שאין לך עלי אונאה, וכן לוקח שאמ' למוכר חפץ זה שאני קונה ממך בק' יודע אני ששוה ק"ק, על מנת שאין לך עלי אונאה, אין לו עליו אונאה. אפי' רב מודה דבמפרש כי האי גונא אין לו עליו אונאה. וההיא מתניתא דתניא הנושא והנותן באמונה, במפרש היא, לפיכך אין עליו אונאה. אבל אם אמ' על מנת שאין בו אונאה, הרי יש בו אונאה. וקיימ' לן כרב באיסורי ואונאה איסורא הוא. ת"ה. **הנושא והנותן (באמנה) [באמונה].** הרי זה לא יחשב את הרע באמונה והיפה בשוה, אלא או זה או זה באמונה, או זה או זה בשוה. ונותן לו שכר כתף וכו'. ו) פי' באמונה, כגון שאמ' לו אני מאמינך הודיעני בכמה קנית חפץ זה ואני מרויחך בכך וכך. אמ' חכמ' כגון זה, אם קנה י' ירויעות בי' דינ' ויש בהם שאינה שוה דינ' אלא פחות ויש ששוה יותר מדינר, לא יחשוב הרעות באמנה, ויאמר לו י' קניתי בי' דינ' ויחשוב לו כל אחת בדינ', והיפות בשומתם לפי ששוות יותר מדינר, אלא [אן] כולם באמנה או כולם בשוה. ואם יחשב לו באמנה, מעלה לו יותר הריוח שנתרצה לתת לו, וגם מעלה לו שכר כתף שכר גמל שכר פונדוק, וכוללן בדמי הקנייה (באילו) [כי אלו] כולם על דמי הסחורה הם חשובים. אבל שכר עצמו אינו מעלה לו שכבר נתן לו שכרו, בעל הסחורה. כי התגרים המוכרי' אלו הבגדים הנקראי' צרדיית', כדגרסי' והאידנא נהוג עלמ' בצרדא בר זחוא, מביאין אותן בכל מקום למוכרן לשוק, ונותני' מכל ק' זוזי' ד' זוזים לבעל החנות המוכרם. וזה המוכרם השתי' קיבל ד' זוזים מן התגר הראשון בשביל טורחו שטורח למוכרם מכאן לכאן, כך היה מנהגם. **והילכת' הנושא והנותן באמנה אין בו אונאה.** ואם טען עליו הלוקח שבפחות מכך קנה אותן, יש על המוכר שבועה מדרבנן.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ממוורתא וכו' דמחיל נמי:

מוסף רש"י

דודאי קא עקר. שהרי מסר לה קידושין והרי היא לשמו לתמיד בכולן, וכי אמרי על מנת שלא יתחייב הוה ליה עוקר (גיטין פד:). על מנת שאין לך עלי אונאה איך לו עליו אונאה. שהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים, ואם אמר לו על מנת שאין בו אונאה. אין זה מתנה שימחל לו אונאתו, אלא הוא התנה עמו שאינו בא לידו אונאה. ד. דשמא ימות בחייה ולא יבא לידי ירושה. תוס' הש"ס. ה. גבי הא דאמר ר' יהודה רצה כותב לבתולה מאתים והיא כותבת לו התקבלתי ממך מנה. תוס' הש"ס. ו. ואמאי. תוס' הש"ס. ז. דשמא לא תבא לעולם לידי גיבוי כתובה. תוס' הש"ס. ח. ואע"ג דהלכתא כרבא דמוקי רב אפילו כר' יהודה מצינו כה"ג דפריך תלמודא דלא כהלכתא בפ"ב דכתובות (לז.) וכו'. תוס' הש"ס. ט. אהא דקאמר שמואל התם ע"מ שלא תשמטנו שביעית שביעית משמטתו, לישני דשאני התם דודאי קא עקר, וי"ל. תוס' הש"ס. י. ודאי. תוס' הש"ס. יא. שאין בלשון הזה לשון מחילת אונאה אלא אדרבה לשון תביעת אונאה [והכי קאמר]. רשב"ם. יב. ואם רצה לחזור חוזר לגמרי. רשב"ם. יג. להו שיהא פרושא דע"מ שלא תשמטנו שביעית כמו ע"מ שאין בו אונאה. תוס' הש"ס. יד. מייתי ראיה. תוס' הש"ס. טו. שאין יכול לבטל [הלאו] מאותה אונאה, ע"מ שאין לך עלי אונאה כלומר שלא תתבע לי האונאה אלא תמחול לי

מוסף תוספות

א. וא"ת. תוס' הש"ס. ב. התם כרשב"ג דאמר דאם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך בחייך ובמותך. תוס' הש"ס. ג. מאי פריך לישני שאני התם דידע ובא מחיל, וי"ל. תוס' הש"ס. ד. דשמא ימות בחייה ולא יבא לידי ירושה. תוס' הש"ס. ה. גבי הא דאמר ר' יהודה רצה כותב לבתולה מאתים והיא כותבת לו התקבלתי ממך מנה. תוס' הש"ס. ו. ואמאי. תוס' הש"ס. ז. דשמא לא תבא לעולם לידי גיבוי כתובה. תוס' הש"ס. ח. ואע"ג דהלכתא כרבא דמוקי רב אפילו כר' יהודה מצינו כה"ג דפריך תלמודא דלא כהלכתא בפ"ב דכתובות (לז.) וכו'. תוס' הש"ס. ט. אהא דקאמר שמואל התם ע"מ שלא תשמטנו שביעית שביעית משמטתו, לישני דשאני התם דודאי קא עקר, וי"ל. תוס' הש"ס. י. ודאי. תוס' הש"ס. יא. שאין בלשון הזה לשון מחילת אונאה אלא אדרבה לשון תביעת אונאה [והכי קאמר]. רשב"ם. יב. ואם רצה לחזור חוזר לגמרי. רשב"ם. יג. להו שיהא פרושא דע"מ שלא תשמטנו שביעית כמו ע"מ שאין בו אונאה. תוס' הש"ס. יד. מייתי ראיה. תוס' הש"ס. טו. שאין יכול לבטל [הלאו] מאותה אונאה, ע"מ שאין לך עלי אונאה כלומר שלא תתבע לי האונאה אלא תמחול לי

תגאו קיים, וה"נ על מנת שלא תשמט שביעית כלומר שלא יחול איסור שביעית אם אקח ממך אחר השמטה שביעית משמטתו. תוס' מגת ג: ט. כגון אדם שקנה חפץ ואמר לו חבירו תן לי חפץ זה כמו שקנית אותו. תוס' הש"ס. יז. אין לו עליו אונאה ואפילו נתאנה לוקח ראשון צריך ליתן לו כמו שקנהו דאדעתא דהכי משכו ליתן לו כמו שקנהו אם לוזל אם ליוקר. תוס' הש"ס. יח. [בכורות מט.] דאונאה איסורא הויא. תוס' הש"ס. יט. דבין ר"מ ובין ר"י מודו באונאה דלאו דאי קא עקר. תוס' הש"ס. כ. כמו כל המוכרים סתם. תוס' הש"ס. כא. יודע אני לאו דוקא אלא. תוס' הש"ס. כב. כיון דמיירי

לענין רבית [א"כ]. רי"פ. כג. בפירוש. ריטב"ש. כד. כגון ההיא דלעיל באדם שקנה. תוס' הש"ס. כה. באמנה ויאמר לו קניתי עשרה בעשרה דינרין דהיינו אחת אחת. תוס' הש"ס. כו. שכר של גמל שכר פונדק וכוללן בדמי הקנייה כי אלו כדמי הסחורה הם חשובין, אבל. תוס' הש"ס. כז. פי' התגרים המוכרים אלו הבגדים הנקראים צרדייתא מביאין אותם למוכרן בשוק ונותנין לכל מאה ד' זוזין לבעל החנות למוכרם, והשתא קבל ד' זוזין מן התגר הראשון בשביל טרחו שטרח לכאן ולכאן, כך היה מנהגן, וניחא עתה שכבר נתן יותר מלפי' הקוני'. תוס' הש"ס [ועי' מהרש"א ורש"ם]. כח. ר' שמעון ארבע מעות. תוס' הש"ס. כט. כי היכי דנקט ר' מאיר ארבעה איסרין ור' יהודה ארבעה פונדיונין, [י"ל]. תוס' הש"ס. ל. ליה מתני' דהכא. רי"פ.

מ) עד כאן נדפס פירוש ר"ח על מסכתין בדפוס ויניגא מכתי"מ (כתב"י ממשך עד 'מתמיך'). במהדורתינו המשכנו עד סוף המסכת מכתב"י שבגניזה ומהמונה בהשלמוניים מלגאן ל"ת.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

שמונה פונדיונות. שתות כשאר אוגאה: **בכרכים.** שיש שם שולחני **עד כדי שיראה לשולחני: בכפרים.** שאין שם שולחני: **עד ערבי שבתות.** שבא להוציאה בערב שבת לסעודת שבת אז ידע אם יוכל להוציאה ויקבלה ממנו: **ואם היה. אפילו לאחר י"ב חדש כו'.** בגמרא[6] פריך הא אמרת **עד ערבי שבתות: ואין לו עליו אלא תרעומת.** מפרש בגמרא[7]: **ונותנה.** בחילול מעשר שני. ובגמ'[8] מפרש אם בשויה אם בסלע יפה: **נפי שאינה.** מדה זו של פוסלי מטבע בשביל חסרון מעט אלא נפש רעה: **גמ' ורמינהי כמה הוה סלע חסירה ויהא בה אוגאה.** אלמא בהני שיעורי הויא אוגאה ומתני' קתני ולא יהא אלמא בהני שיעורי לאו אוגאה היא עד דאיכא טפי: **אמר רב פפא.** לעולם אימא לך בהני שיעורי הויא אוגאה ולא יהא דמתני' לאו אשיעורא קאי אלא אפחות מכשיעור קאי: **מלמטה למעלה קחשיב.** וה"ק סלע הפוחתת והולכת עד כמה יכול להוציאה עד שתפחת שיעור כך וכך ומכיון שהגיעה לשיעור הזה יהא בה אוגאה: **ופגא ברא.** לנקט ויש בה: **מלמעלה למטה חשיב.** סלע שפחתה כמה פחתה להיות בה אוגאה מפרש כל פחיתה גדולה שבה כגון שבא איסרות או שש או חמש הויא אוגאה עד ד' והיא בכלל אבל לתנא דידן אין ארבעה בכלל לא יהא ועל כרחך לא מיתוקמא אלא בהכי: **ומאי שנא בטנית.** פתם סאורה דתנן בהו לעיל (דף מט:) שתות למקח: **ר"ש היא.** דגבי סלע אית ליה שתות: **עשיק לגביך.** הצריך לכסות גופך וגביך קנה ביוקר: **ושוי לבריסך.** למאכלך לא תקנה אלא בשווין: **עשיק.** לשון יוקר הוא וחביבו באיזהו שך (לקמן דף עד.) באמרת דאמיתר עשיק עפרא: **כיון דלא סגי ליה.** שאינו יוצא בהוצאה: **יפר על כן מוכרח בשוויה.** לקמיה[9] מפרש לה יתירה על כן שלא פחתה כדי אוגאה: **מוכרח בשוויה.** בסלע יפה: **בסלע עד שקל.** סלע הנמצא ופחת והולך עד שקל מותר לקיימו דאין עשוי לרמות בו בני אדם למוכרו בסלע יפה לפי שפחת שלו ניכר אבל משפחת משקל לא יקיימנו לפי שבא לרמות ולמוכרו בתורת שקל שאין פחת שלו ניכר לגבי שקל מתוך שהוא רחב שבתחילה היה סלע אינו גרוע חסר משקל. שקל הוא מטבע של חצי סלע ודינר[10] מטבע קטן שניה מהם יש בשקל: **בדינר עד רובע.** ואם היה דינר נפחת עד שעמד על רובע מותר לקיימו. קס"ל רובע דינר קאמר ולקמיה פריך מאי שנא סלע דלא מצי לשהויי אלא עד חצי ודינר עד רובע משחסר ועמד על פחות מרובע לא יקיימנו דאתי לאפוקיה ברובע: **פחות מכאן איסר אסור.** לקמיה מפרש: **לא יתברנה.** זו שאמרו אסור לקיימה לא התירו לו שיתברנה בדמיה לא לתגר: **ולא לחרג.** דאם אנס: **ולא לחרג.** רוצה: **שמרמין בה אם אחרים.** ומיראה יקבלה מידם ביפה: **רובע שקל.** מטבע קטן של חצי דינר והוא הקרוי בגמרא סלע מדינה: **למה ליה למפלייה לדינר בשקל.** ליתא בדינר על חצי זוז: **דאתי משקל.** אם פיחת השקל עד חצי ועשה דינר: **מוסר לקיימו.** ולהוציאו בדינר: **דינר הנא מסלע אסור לקיימו.** אפי' להוציאו בדינר דמתוך שהוא בא ממטבע עבה ורחבה טועין בו לאמדו בשקל ואתי לקבולי בתורת שקל: **מאי קאמר.** הא ליכא למימר פחות מיכן דאם עמד סלע על פחות משקל או אם עמד דינר על פחות מרובע איסר אסור לקיימו דמאי איריא איסר אפילו משהו נמי דהא אמר בסלע עד שקל ומו לא: **יפר מכדי אוגאתה.** לר"מ כדאית ליה לרבי יהודה כדאית ליה: **אסור.** להוציאה ביפה: **טמאה.** מקבלת טומאה מעתה שהרי עשאה כלי: **יקון.** יתתכנה לשניה דאתי לאפוקה בשקל: **יפר על כן יקיים.** דלגבי סלע מנכרא פחיתתה ולא מחליפה בסלע:

יתר

תנא דידן קחשיב מלמטה למעלה. דאין אוגאה עד ד' איסרין ולא עד בכלל דבד' איסרין יש אוגאה דבגמרא אמרינן מאן תנא טעלים ר"ש היא דאמר ר' פודליוגין הויין אוגאה[א]: **ותנא ברא** קחשיב מלמעלה למטה. מי גרסינן בברייתא עד כמה אתי שפיר דחשיב מלמעלה למטה וסבר עד ועד בכלל אבל מי לא גרסינן עד לא הוה צריך למימר דחשיב מלמעלה למטה אלא כמשמעו כמה יהא אוגאה ד' איסרין ואגב דקאמר לתנא דידן מלמטה למעלה נקט לתנא ברא מלמעלה למטה:

עשיק לגביך. אוקמ נתאנה מוכר מאי איכא למימר והתניא כסות פירות מאי איכא למימר ויל דלא פלוג רבנן[ב] ועי"ל דעיקר הטעם הוי סלע כיון דלא סגי לא מחיל[ג]:

ולא קתני עד רביע. ואע"ג דרובע מצי למהוי נמי רובע דיגר כדתנן בפ"ק דכריתות (דף מ.) בו ביום עמדו ברבעתיים והיינו רובע דיגר כדפי' [ד]התם וכן אמרינן [ה]התם גר שנתגייר צריך שיפרים רובע לקינו מ"מ[ד] אי מיירי הכא ברובע דיגר ה"ל למיתני רביע דלא נטעי ברובע שקל:

אמר אבי פחתה סלע יותר מכדי אונאה איסר אסור להוציאה. פרש"י ביפה ואע"ת פשיטא ורבא נמי שהקשה אפילו משהו נמי היה לו להקשות אפי' כדי אוגאה נמי וי"ל דמייירי אפי' בדעתו להחזיר האוגאה אסור כיון דהמקח טעות הוא אבל כדי אוגאה מותר להוציאה ביפה ובלבד שיחזיר האוגאה אם יתבענו הלה קודם שיראה לשולחני ומותר כיון שהמקח מתקיים ופחות מכדי אוגאה מוכרח ביפה אפילו אם אין דעתו להחזיר אוגאה משום דהוי לאלתר מחילה[ה] רבא אמר פחתה איסר לדינר אסור להוציאה ביפה אם אין דעתו להחזיר משום דהוי אוגאה[ו] כר"מ[ז] ועוד יש לפרש[ח] אמר אביי כו' אסור להוציאה אפילו בשויה וסבר כמ"ד בסמוך יתר על כן יקון אבל פחות מאיסר שרי[ט] דלהפסד מרובה חשבו ולא להפסד מועט ורבא דקאמר אפי' משהו נמי לית ליה האי סברא ומצי נמי סבר רבא בין כמ"ד יקון[י] בין כמ"ד יקיים[יא]: **יתר** על כן יקון. ולא ימכרנו לתגר מצי נמי קאי אפחתה יתר מכדי אוגאתה וה"פ אפילו ע"מ לנוקבה לא ימכרנו לתגר ולחרס אבל לאחרים ימכור על מנת לנוקבה ולמ"ד יתר על כן יקיים לא ימכרנה לתגר לא קאי אלא אבסלע עד שקל דאמר פחתה יותר משקל אפילו פרוטה אסור לקיימה ואהא קאי לא ימכרנה לתגר כו': והתקינה

[1] שמונה פונדיונות שני פונדיונים לדינר עד מתי מותר להחזיר [2]בכרכים עד כדי שיראה לשולחני בכפרים עד ערבי שבתות [3]אם היה מכירה אפי' לאחר שנים עשר חדש מקבלה הימנו ואין לו עליו אלא תרעומת [4]ונותנה למעשר שני ואינו חושש שאינו אלא נפש רעה: **גמ'** [5]ורמינהי עד כמה תהא הסלע חסירה ויהיה בה אונאה אמר רב פפא לא קשיא [6]תנא דידן קא חשיב [7]ממטה למעלה תנא ברא קא חשיב [8]מלמעלה למטה מאי שנא בסלע דפליגי ומאי שנא בטלית דלא פליגי אמר [9]רבא מאן תנא טלית ר"ש היא אביי אמר טלית עד שתות מחיל איניש דאמרי אינשי עשיק לגביך ושוי לברסיך סלע כיון דלא סגי ליה לא מחיל גופא [10]עד כמה תהא הסלע חסירה ויהא בה אונאה ר"מ אומר ארבעה איסרות איסר לדינר ר' יהודה אומר ד' פונדיונות פונדיון לדינר ר"ש אומר שמונה פונדיונות שני פונדיון לדינר [11]יתר על כן מוכרה בשויה [12]עד כמה תיפחת ויהא רשאי לקיימה בסלע עד שקל בדינר עד רובע פחות מכן איסר אסור [13](להוציאה) [14]הרי זה לא ימכרנה לא לתגר ולא לחרם ולא להרג מפני שמרמין בה את אחרים אלא יקבנה ויתלנה בצואר בנו או בצואר בתו אמר מר בסלע עד שקל בדינר עד רובע מאי שנא בסלע עד שקל ומאי שנא בדינר עד רובע אמר אביי [15]מאי רובע דקתני נמי רובע שקל אמר רבא דיקא נמי דקא תני רובע ולא קתני רביע ש"מ למה ליה למתלייה לדינר בשקל מלתא אגב אורחיה קמ"ל דאיכא דינר דאתי משקל מסייע ליה לר' אמי דא"ר אמי דינר הבא משקל מותר לקיימו דינר הבא מסלע אסור לקיימו: פחות מכן איסר אסור [16](להוציא'): מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר פחתה סלע יותר מכדי אונאה איסר אסור אמר ליה רבא אי הכי אפילו משהו נמי אלא אמר רבא פחתה סלע איסר לדינר אסור וסתמא כר"מ תנן התם [17]סלע שנפסלה והתקינה שיהא שוקל בה משקלות טמאה עד כמה תיפחת ויהא רשאי לקיימה לסלע שני דינרים [18]פחות מכן יקון יתר על כן מאי אמר רב הונא פחות מכן יקון [19]יתר על כן יקון רבי אמי אמר פחות מכן יקון יתר על כן יקיים מיתיבי

יתר

עח א מיי' פי"ב מהל' מכירה הל' י סמג לאוין קנ טוש"ע מ"מ סי' רכז סעי' נח:

עט ב ג מיי' שם הל' יא [והל' יח] ועיין במגיד משנה טוש"ע שם סעי' ח:

פ ד מיי' פי"ד מהל' מעשר שני הל' יט:

פא ה ו ז מיי' פ"ז מהל' גניבה הל' ד [והל' ה]

סמג עשין עב טוש"ע מ"מ סי' רכז סעי' יח:

פב ח מיי' פ"ט מהל' כלים הל' י:

פג ט י מיי' פ"ז מהל' גניבה הל' ה:

מוסף תוספות

א. ובטלית לעיל אמר דשתות הוי אונאה ומדר' שמעון נשמע לר"מ ור' יהודה. י"פ. ב. דלא יכלו חכמים לקבוע לכל מקח ומקח שעור אונאה לבד. תוס' הרא"ש. ג. דרבנן לא סמכי לגמרי על מאי דאמרי אינשי דהא איכא אינשי טובא דעשקי לכרסייהו ושוו לגבייהו ואין עיקר הטעם אלא משום דלא דמו סלע לשאר דברים דאלו שאר דברים אע"פ שיש בהם אונאה ראויים הם לצרכו ומסתבי ליה ופעמים שהמוכר או הלוקח דחוק במקח זה ולפיכך מוחלין עד שתות אבל סלע דלא מסתבי ליה כוליה משום חסרון זה לא מחלי ואפשר דלזה כוונו בתוס'. ריטב"ש. ד. י"ל. תוס' הרא"ש. ה. ורבא פריך אפילו משהו נמי אסור כיון דאיכא ביטול מקח. תוס' הרא"ש. ו. וסתמא. תוס' הרא"ש. ז. והדבר צ"ע אם מותר לאנות כשדעתו להחזיר כי לפי' הקונטרס אי אפשר לפרש בענין אחר. תוס' הרא"ש. ח. דה"פ פיחתה סלע איסר יתר מכדי אונאה אבל עדיין היא שוה יתר משקל. י"פ. ט. למכרו בשוה. י"פ. י. וסבר דאפילו להפסד מועט חששו. תוס' הרא"ש. יא. והאי דמקשי ליה לאביי דאפילו משהו נמי לדבריו דאביי קאמר. תוס' הרא"ש.

מוסף רש"י

ושוי. לשון זול (ע"ז לד:).

רבינו חננאל

[יתר על כן יקון.] כדי אונאתה יקרע.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

עין משפט נר מצוה

פד א ב מיי' פ"ז מהל' גניבה הל' ד [ומיי' שם הל' ו] סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכז סעי' יח:

פה ד ה ו מיי' פי"ב מהל' מכירה הל' יב ועיין במ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ שם סעי' יח:

פו ז מיי' פ"ד מהל' מעשר שני הל' יח

והל' יט סמג עשין קלו:

פז ח מיי' שם פ"ה הל' ה סמג שם:

פח ט מיי' פ"ו מהל' תרומות הל' ו ופ"ג מהל' כלכים הל' [ח] ה:

פט י מיי' פ"י מהל' תרומות הל' ח [והל' ל ופ"ג מהל' כלכים הל' ה]:

רבינו חננאל

[מאן דקרי אוזי מקרי נפש רעה.] ונותנה למ"ש וכו'. דכיון שיוצאה על ידי הדחק אע"פ שהיא כעורה אין חוששין לה, שכל מי שעומד בה אינו אלא נפש רעה. מאי ביפה בתורת יפה. כלו' מה היפה מחלל בה בשוויה כך זו מחלל בה בשווי', ואינו נמנע מלחלל בה לגמרי. שאם מחלל בה ביפה ד' סאין בסלע והיא אינה שוה אלא ד' סאין פחות רובע. ועוד, כשתפרוט אות, אינך יכול לפורטה אלא (בי"ג) [בכ"ג] איסר שזו שומתה, והיפה שומתה כ"ד איסרין. הרי זילזל' במעש' שני, תרי זלזולי לא מחלל בה יפה, שמותיר ומכריע במשקל, ומקל במדת הפירות של מעשר שני.

ט) **והתקינה.** אם לריכה מעשה כמו חיתוך אחי שפיר דנקט התקינה דמידי דמחוסר מלאכה אין טמא במחשבה כדאמרינן במרובה (נ"ק דף סו:) ואי אינה לריכה חיתוך הוי התקינה לאו דוקא דכל הכלים יורדים לידי טומאתם במחשבה:

י) **שיהא** שוקל בה משקלות. וא"ת דהכא משמע שעושי' משקל בשל מתכת ובהמוכר את הספינה (ב"ב דף פט: ושם ד"ה ולא) אמרינן אין עושין משקלות משל מתכת וי"ל דדוקא לשקול בשר ושמן שהלחלוחית נדבק בהם ומתיבש ומכביד אסור[א] אבל לשקול בהם כסף וזהב שרי אלא לריך לחופן בעור שלא יתחקו כדאיתא פ' המביא תניין (גיטין כב. ושם) שלשה עורות הן כו' כדי לצור בו משקולת קטנה והיינו של מתכת המחפים אותה בעור[ב] ט):

נותנה למעשר שני. אחסרה כדי אוגאה קאי[ג] ונותנה למעשר שני בשויה ואינו חושש משום אסימון דשם מטבע יש עליה דמי שאינו לוקחה בשויה בתורת מטבע כי אם כמו נסכא אינו אלא נפש רעה ורב פפא בא להוסיף אפילו שאר מטבעות מסייע ליה לחזקיה דאמר מחללה ביפה פי' כאילו מתחילה היתה כן ולא חסרה דהיינו בשויה דאי ממתני' ה"א נותנה למעשר שני בפחות משויה משום דנפש רעה אינו מקבלה בשויה בתורת מטבע וקמ"ל דלא מיקרי אסימון משום דמי שאינו לוקחה אינו אלא נפש רעה קמ"ל חזקיה דמחללה ביפה כאילו היתה מתחילה כך דכ"ע הכי שקלי לה והיינו בשויה ממש ופריך דאין לגמרא ולחלל בשויה ומשני בתורת יפה כלומר שמחלל בפחות מעט משום דאין יכול לגמרא כמו ביפה שמחלל כמו כן בפחות מעט והרב רבי יצחק בן הרב ר' מאיר מפרש דקאי אפחות מכדי אוגאה[ד] ונותנה למעשר שני בסלע שלם שאינו אלא נפש רעה מי שאינו מקבלה בסלע שלם מסייע ליה לחזקיה דאמר אע"פ שפורטה לשולחני בשויה ולא בסלע שלם לפי שהוא מדקדק יותר אפי' הכי מחלל ביפה בסלע שלם דאזלינן בתר שאר בני אדם שאינם מדקדקים ומקבלין אותה בסלע שלם והשתא הוי ביפה כמשמעו ופריך[ה] והא אמר חזקיה לפי שאי אפשר לגמרא ומשני בתורת יפה כלומר פחות מעט מסלע שלם כמו אם לא חסרה כלל היה מחלל עליה פחות מעט וקא משמע לן חזקיה דמחללה ביפה דאי ממתני' ה"א נותנה למעשר שני בשויה כמו שיתן עליה שולחני לפי שאינו אלא נפש רעה למי שאינו מקבלה בשלם א"כ לא הוי אסימון והרי"ן פי' נותנה למעשר שני בסלע שלם אותה שחסרה כדי אוגאה[ו] וקשה דאמאי הוי נפש רעה אותו שאינו מקבלה הלא חייב להחזיר האוגאה: ואסורים

יתר על כן מוכרה בשויה מאי לאו שפחתה יותר מכדי אונאתה לא יתירה דאכתי לא פחתה בכדי אונאתה מוכרה בשויה מיתיבי עד כמה תיפחת ויהא רשאי לקיימה בסלע עד שקל מאי לאו דפחית פורתא לא דנפיל לנורא ואפחות בחדא זימנא אמר מר יקבנה ויתלנה בצואר בנו או בצואר בתו ורמינהי[א] לא יעשנה משקל בין משקלותיו ולא יזרקנה בין גרוטותיו ולא יקבנה ויתלנה בצואר בנו ובצואר בתו אלא או ישחוק או[ב] יתוך או יקוץ או יוליך לים המלח אמר ר' אלעזר ואמרי לה רב הונא אמר ר' אלעזר לא קשיא[ג] כאן באמצע כאן מן הצד: עד מתי מותר להחזיר בכרכים עד שיראה לשולחני בכפרים עד ערבי שבתות: מאי שנא בסלע דמפליג ומאי שנא בטלית דלא מפליג אמר אביי כי תנן נמי מתני' בטלית בכרכין תנן רבא אמר טלית כל אינישׁ קים ליה בגוה סלע כיון דלאו כל אינישׁ קים ליה בגוה אלא שולחני הלכך בכרכים[ד] דאיכא שולחני עד שיראה לשולחני בכפרים דליכא שולחני עד ערבי שבתות דסלקין לשוקא: ואם היה מכירה אפי' לאחר שנים עשר חדש כו': היכא אי בכרכין הא אמרת עד שיראה לשולחני אי בכפרים הא אמרת עד ערבי שבתות אמר רב חסדא[ה] מידת חסידות שנו כאן אי הכי אימא סיפא אין לו עליו אלא תרעומת למאן אי להסיד לא קבולי ליקבלה מיניה ולא תרעומת תיהוי ליה ואלא להאיך דקבלה מיניה ולבתר דמקבלה מיניה תרעומת תיהוי ליה ה"ק[ו] הא אחר אע"פ שאין מקבלה הימנו אין לו עליו אלא תרעומת: ונותנה למעשר שני ואינו חושש שאינו אלא נפש רעה: אמר רב פפא ש"מ האי מאן[ז] דמוקים אזוזי מיקרי נפש רעה[ח] והני מילי הוא דסגי להו מסייע ליה לחזקיה דאמר חזקיה בא לפורטה פורטה בשויה בא לחללה מחללה ביפה מאי קאמר הכי קאמר אע"פ כשבא לפורטה פורטה בשויה כשהוא מחללה מחללה[ט] ביפה למימרא דסבר חזקיה דמזלזלינן במעשר שני[י] והאמר חזקיה מעשר שני שאין בו שוה פרוטה אומר הוא וחומשו מחולל על מעות הראשונות לפי שאי אפשר לו לאדם לצמצם מעותיו מאי ביפה בתורת יפה דתרי זילי לא מזלזלינן ביה גופא אמר חזקיה[יא] מעשר שני שאין בו שוה פרוטה אומר הוא וחומשו מחולל על מעות הראשונות לפי שאי אפשר לו לאדם לצמצם מעותיו[יב] התרומה והביכורים חייבין עליהן[יג] מיתה[יד] וחומש ואסורים

יאר על כן מוכרה בשויה. לעילו) קתני לה גבי סלע שפחתה מוכרה בשויה לפי דמיה ולא ביפה אלמא מותר לקיימה: **יאר על כן.** על כדי אוגאה דלא פחתה כדי אוגאה לכל חד וחד כדאית ליה: **מוכרה בשויה.** ביפה: **מאי לאו דפחתה פורתא פורתא.** וקאמר מותר לקיימה עד שקל אלמא לא מיתלפא בסלע ותיובתא דרב הונא: **גרוטותיו.** שברי כלי כסף: ה"ג **או יקוץ או יתוך.** לשון התכה ולא גרסינן יתתוך: **באמצע.** יקבנה דמשמקבה לא סגיא: **מן הצד.** לא יקבנה לפי שהרמאי שימצאנה יקוץ אותה סביב עד שיוציא את הנקב ומרמה בה את האחרים ויוציאנה בשקל: **דמפליג.** בין כפרים לברכים: **ומאי שנא עלים דלא מפליג.** דקתני בכדי שירלה לתגר או לקרובו לא שנא כרך לא שנא כפר: **דסלקין לשוקא.** לקנות לורך סעודת שבת: **מדת חסידות.** וה"ק אם חסיד הוא מקבלה: **למאן.** מי הממתרעם: **אם להסיד.** קאמר דיש לו תרעומת על המחזיר מי כופהו לקבל שיתרעם טוב לו שלא יקבלנה משיקבלנה ויוציא דיבה על חבירו: **ואחר.** שאינו חסיד ולא רלה לקבלה אין לזה עליו אלא תרעומת דאיהו הוא דאפסיד לגפשיה שלא החזירו בזמנו: **דמוקי אוזוזי.** מעמיד עצמו מלקבלם כשמוצא בהם פגם: **מסייע ליה.** מתני' דקתני נותנה למעשר שני: **בא לפורטה.** בא להחליף סלע חסירה בפרוטות: **פורטה בשויה.** לפי חסרונה ולא ירמה את חבירו לפורטה ביפה: **בא לחללה.** לחלל מעשר שני עליה: **מחלל.** עליה מעשר בדמי סלע יפה: **ביפה.** כאילו היא יפה: **מאי קאמר.** בא לפורטה פורטה בשויה מתניתין אתא לאשמועינן דכיון דפיחתה כדי אוגאה אסור להוציאה ביפה: **ה"ק.** אע"פ שכשבא לפורטה בירושלים בפרוטות ליקח סעודת מעשר על כרחו יפרטנה בשויה ולא ביפה אפילו הכי סלע שמה שאינה אלא נפש רעה וכשחילל מעשר עליה מחלל ביפה ואשמועינן חזקיה דמתני' דקתני נותנה למעשר שני כאילו היא יפה קאמר: **דמזלזלינן.** לגמרא דמי פדיונו: **שאין בו שוה פרוטה.** ואין בו כח לתפוס פדיונו שיתן פרוטה ויחללנה כדאמר לקמן[ז] ממעשרו[ח] ולא כל מעשר כו': **אומר הוא וחומשו.** שאי לריך להוסיף עליו: **יהא מחולל על מעות הראשונות.** שחיללתי עליהן מעשר שני ועודן בידי יהא אף זה מחולל על אותו מעשר: **שאי אפשר לאדם לצמצם מעותיו.** לחלל בשווין בצמצום שמתוך שהוא ירא מלפחות ומצא אוכלו בלא חילול הוא מוסיף על דמיו הילכך פחות משוה פרוטה זה מחלל על אותו עודף. אלמא לא פרקינן בצמצום וכ"ש בפחות: **בשויה יפה.** בשויה וה"ק כשם שכשבא לפורטה בירושלים לא יקבלנה הימנו להדיא

אלא בשויה ויש מזלזלין בדמיה יותר מכדי פחתה כך כשבא לחללה מחללה בשויה דמיה פחותים: **בשויה יפה.** ט) משחלל עליה כפי דמיה ולאין שלה כך לא יחלל על זו אלא בדמיה ולאין שלה: **דתרי זילי לא מזלזלינן ביה.** לאע"ג דתנן נותן למעשר שני חד זילותא אשמועינן דמתחלל על סלע חסירה ולא אמרינן הרי הוא כאסימון או כמעות הייתנות י) באסימון אבל תרי זילי לחלל עליה מעשר בדמי סלע יפה לא: **ביכורים.** הוקשו לתרומה דקרינהו רחמנא תרומה דאמר מר (מכות דף יז.) ותרומת ידך[ט] אלו בכורים: **חייבין עליהן מיתה.** זר או כהן טמא האוכלו במזיד: **וחומש.** זר האוכלן בשוגג דכתיב (ויקרא כב) ואיש כי יאכל קדש בשגגה וגו': ואסורים

מסורת הש"ס

א) נ"ל יהתיך מלגשון מתכות וכן הוא בספר הרמב"ם, ובהרמב"ם לפנינו הגהבפ"א יתתוך, **ב)** בכמה כת"י, דשכיח שולחני וכו' בכפרים דלא שכיח שולחני. וכן הוא ברי"ף ורא"ש, **ג)** [שבת קכ. מוליז קכ:], **ד)** גי' ערוך ערך הכה דקיי אחוך, **ה)** תלפ"ש[מ"שן] בכורים פ"ב [מ"א] מגיגה יח: יבמות עג., **ו)** [ע"א], **ז)** [דף נג:], **ח)** [ויקרא כז:], **ט)** ל"שמחלל, **י)** אולי ל"ל בסימן ועי' לעיל מז: וכן הוא בדפ"ר, **כ)** [דברים יב:], **ל)** שיך לע"ל, **מ)** שייך לע"א, **נ)** [וע' היטב תוס' ב"ב פט: ד"ה ולא בשלו],

גליון הש"ס

גמרא והאמר חזק' מעשר שני. לקמן דף נג ע"ב:

מוסף רש"י

התרומה והביכורים חייבין עליהן מיתה. זר האוכלן מזיד, דכתיב (ויקרא כב) ומתו בו כי יחללוהו ומפיק ליה וכל זר לא יאכל קדש, וכל הענין מדבר בתרומה (חגיגה יח:) או: טמא האוכלה, דכתיב ומתו בו כי יחללוהו, ובכורים כתרומה, דאמר מר ותרומת ידך אלו הבכורים (יבמות עג.). **וחומש.** האוכלן שוגג, דכתיב (ויקרא כב) ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו עליו (חגיגה יח:) אבל המעשר שני לא, דהא דרש מכלי ליה ואין חומש אלא בפודה את מעשרו (יבמות עג.).

מוסף תוספות

א. ולא מטעם שחיקה כדפ"ה [שם]. תוס' ב"ב פט: ב. [ד]אי בשל צונמא וכוכית אמאי צריך עור אלא בשל מתכת מיירי וטעמא דהני לפי שהן חלוקין ואין מדבק בהן ויכול להדיחן ולקנחן וכו'. תוס' ב"ב פט: ג. אמאי דסליק מיניה עד מתי מותר להחזיר. תוס' הרא"ש. ד. דהא רישא דמתני' ולא יהא בה אונאה קאמרינן ועד ולא עד בכלל קאמר ועלה קאמר. מיוחס לריטב"א. ה. למימר דסבר חזקיה מזלזלים גבי מעשר וכו' היינו זלזול שמחללים עליה יותר מערך השלחני. תוס' הרא"ש. ו. שאינו אלא נפש רעה מי שאינו מקבלה ביפה. תוס' הרא"ש.

ואסורים לזרים. [א] פרש"י דמשום מעשר תקני לה לאשמעי' דאפי' איסורא ליכא ומיהו במסכת חלה (פ"א מ"ט) לא מצינו לפרשו הכי דתנן התם החלה והביכורים חייבין עליהם מיתה וחומש ואסורים לזרים ולא קתני מה שאין כן במעשר וי"ל דמפרש [ב] בירושלמי ואסורים לזרים אפילו חצי שיעור [ב] או דאורייתא או דרבנן דפליגי רבי יוחנן ור"ל בפרק בתרא דיומא (דף עד.) [ג] ואין לפרש דאסורה לזרים אפי' על ידי פדיון דבפרק הערל (יבמות דף עד.) אמר אין לה פדיון שייריה [ד]:

ועולה באחד ומאה. [ה] בספרי דריש ממקדשו ממנו [ז] דתרומה עולה באחד ומאה ועולה וכלאי הכרם באחד ומחתים דמתון שכפל איסורו כפל עליימו [ח] ואסמכתא בעלמא הוא דמדאורייתא תרומה ועולה וכלאי הכרם בטלים [ט] ברוב ביבש ובלח בס' כשאר איסורין דבפרק המזקין (גיטין דף נד.): גבי נפלו ונתפלגו קאמר והא הכא דמדאורייתא בטל ברוב ובפ' כל הבשר (מולין דף קטו: ושם ד"ה ומה) ובפ' כל שעה (פסחים דף כד: ושם) יליף איסור הנאה בבשר בחלב מק"ו דעולה ולא פריך מה לעולה שכן צריכה אחד ומחתים להתבטל ובפרק הערל (יבמות ד' עג.): דמשיב ממפ"ץ [י] דהוי בתרומה ולא במעשר ולא חשיב אחד ומאה והתם נמי [יא] אמר ר' יוחנן והא שרבו חולין על התרומה [יב]:

באחד ומאה. עולין מאיסור להיתר ולוקחים מדה אחת ונותנים לכהן כדתנן במסכת עדלה (פ"ב מ"ח) תרומה ותרומת מעשר עולין בק"א ולריך להריס העדלה וכלאי הכרם במאתי' ואחד ואין צריך להריס וטעמא דצריך להריס טפי בתרומה מבשאר איסורים מפרש בירושלמי משום גזל הנעבד פירוש כהן: (נעיל) **והן נכסי כהן.** שילהי ביכורים תנן למה אמרו נכסי כהן ליקח בהן עבדים וקרקעות ובהמה טמאה משא"כ במעשר דתנן בפרק קמא דמ"ש (מ"ז) אין לוקחין עבדים וקרקעות ובהמה טמאה ממעות מעשר שני ותימה דבפ' בתרא דמעשר שני (מי"ב) תנן לא נתתי ממנו למת לא לקחתי ממנו ארון ותכריכים למת משמע הא לחי דומיא דמת שרי אלמא שרי ליקח בגדים וי"ל דהתם דבפרק בתרא דמ"ש (מי"ב) אתיא כר' יהודה דאמרי' ממון הדיוט הוא אי נמי תרוייהו כר' יהודה ובגדים דוקא שהגוף נהנה מהם שרי אבל עבדים אסורים מיתורא דקרא אי נמי תרוייהו כר"מ [יג] ומן התורה שרי לקנות כל מילי ומדרבנן הוא דאסור והא דאמר [טו] בירושלמי לא נתתי ממנו למת למאי אי ליקח ארון ותכריכין הא לחי נתתי בתמיה אלא לסיכה הניא דרשה אסמכתא בעלמא היא למאי דאסירא מדרבנן ומוקי לה בסיכה אבל אמת הוא דאמת למעוטי ארון ותכריכין כדתנן בשילהי פירקין דמעשר שני והא דאמר פרק הערל (יבמות דף עד. ושם) מנין למעשר שני שנטמא שנמתר לסוף ממנו שנאמר לא נתתי איזהו דבר שאוה לחיים כו' ואימא לארון ותכריכין ה"פ להא לחודיה אבל סיכה אסורה שנבערו בטומאה הוי כמו אכילה ומשני ממנו מגופו של מעשר שנמע [וע"ע תוס' יבמות עג. ד"ה נכסין]:

וטעונין רחיצת ידים. אפילו למגע דאילו לאכילה אף למעשר טעון דאמר בפ' השוחט (חולין דף לג.): כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים אסור בתרומה ומותר במעשר דברי ר"מ וחכמים אוסרין: **הוה ליה דבר שיש לו מתירין.** וא"ת תרומה נמי יש לו מתירין בשאלה דאמר בפ' הנודר (נדרים דף נט.) [טז] וי"ל דאמר התם מי הוי מצוה לאתשולי עלה [יז] מי נמי שנתנה לכהן שאינו יכול לשאול עליה עוד שאינה ברשותו: **דלמא אתי לאתויי ודאי.** וא"ת בהקומץ רבה (מנחות דף לא.) קאמר רבי שמעון שזורי פעם אחת נתערב לי טבל בחולין ואמר לי רבי טרפון לך וקח בשוק [יא] ועשר עליו [יב] ולא גזרינן דלמא אתי לאתויי ודאי וי"ל דהתם ליכא למגזר דלמא אתי לאתויי ודאי דידע דאין מפרישין מן החיוב על הפטור אבל הכא לא אסיק אדעתיה דלא מצטרפי לאורייתא ודרבנן: **דלמא אתי לאתויי פרוטות.** וא"ת והא דתנן (מ"ש פ"ב מ"מ) הפורט סלע ממעות מ"ש [יג] אלמא מחללין מעשר על פרוטות וא"א לנמצס שישוה מעשר לפרוטות שלימות [יד] וא"כ אומו פחות משוה פרוטה אוכל בלא חלול וי"ל דמייתי איסור בהדייהו [טו] וא"ת דלמא מייתי פרוטות לבד כלבד הכא וי"ל דהתם לא חשיב דלא הכא אבל הכא טעי דלא אסיק אדעתיה דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי: **ליהדר ולעייליה.** לעיל גבי אין בו שוה פרוטה לא פריך הכי [טז] דאייבי דחוק מירושלים הרבה ומקרי בהכי אין לו מתירין [יז] אבל הכא דקתני משנכנס לירושלים ויצא אלא אלא פסיעה אחת [יח] ואמאי ולעייליה: עליו קרבן בשעת איסור הבמות, אבל תרומה ומעשר אין מצוה להחזירן לטיבלן. תוס' הרא"ש. [יא] ד"ה ועולין. [יב] ד"ה ומה. [יג] דהיינו מפרוטות מעשר שני שחלל עליהם המעשר, היכי מחלל בפרוטות. מיומס לריטב"א. [יד] [כד]אמרינן לעיל [נב:] [ד]לפי שאי אפשר לו לאדם לצמצם ערך מעשר שני שלו לכך הוא צריך להוסיף מעות כדי שלא יאכל מעשר שני בלא חלול. תוס' הרא"ש. [טו] שאם יש לו מעשר בק' פרוטות וחצי פרוטה, יביא צ"ש פרוטות ואיסר ואותה פרוטה וחצי פרוטה מתפסי בחדא על האיסר. ריטב"א. [טז] וכ"ת דמיירי בשנטמא וכדפרש"י [ד"ה ועולין], והא מדכתב הא לקמן מכלל דהשתא ס"ל דבטהור עסקינן. ריטב"א. [יז] וראייה ממסכת שבת דהיכא דיש טורח יציאה להעלותו דלא חשבינן ליה לדבר שיש לו מתירין, דקאמר טבל אסורו במשהו משום דכהיתרו כך אסורו מה היתרו במשהו אף אסורו במשהו, ולמה לי האי טעמא תיפוק ליה משום דיש לו מתירין להביא טבל אחר ולתרום ע"ז ודבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל, אלא ודאי מיירי שאין שם טבלים וכיון דאין שם טבלים וכיון דיש טורח להביאם לא חשיב ליה דבר שיש לו מתירין. כ"פ. [יח] ומש"ה אקשינן. רשב"א.

ואסורים לזרים. בלא יאכל [ד]. ולאלטריך למתניי משום דבעי למתניי מה שאין כן במעשר דאפי' איסור ליכא: **והן נכסי כהן.** לקדש בהן את האשה משא"כ במעשר. סתם משנה כרבי מאיר דאמרי [ה] מעשר ממון גבוה הוא והמקדש בו לא קידש: **וטעונים רחיצת ידים.** לפירות שהידים טמאות שניות גזרו בהן רבנן ושני עושה שלשי בתרומה מה שאין כן במעשר שאין טעון רחיצת ידים לפירות דאמר מר הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח והכי מוקמי' לה בחגיגה בפ' שני (דף יח:): **והערב שמש.** לטומאה דאורייתא משא"כ במעשר דאמר מר טבל ועלה אוכל במעשר ומקרא ילפינן לה ביבמות בפרק הערל (דף עד:): **ועולין באחד ומאה.** לריכין אחד ומאה לבטול ואין בטלין ברוב משא"כ במעשר דבטיל ברוב ולא בעי אחד ומאה. ועל כרחך במעשר שאין לו תקנתא לא בפדייה ולא להעלותו לירושלים קאמר דאי אית ליה תקנתא אמוד רבנן דבר שיש לו מתירין לא בטיל והכא כגון שנטמא דלית ליה תקנתא באכילה ואין בו שוה פרוטה דלאו בר פדייה הוא [ו] אם איתא לדאמרי' כו': **דלגבי פרומה.** משנה זו במסכת בכורים (פ"ג מ"ח) שנויה הלכך משיבותא דידה קא מני ואזיל ולאו קולי דידה שהתם היא עולה ומעשר אינו עולה: **לא ס"ד.** דלא בטיל כלל אלא ודאי בטיל ברוב קאמר: **ושנכנס לירושלים ויצא.** לקמן מפרש דלית ליה תקנתא לא באכילה ולא בחילול: **דלא פריק.** לא פדה מעשר עד הנה שיהו מעות מעשר בידו: **וניפי מעשר.** שוה חצי פרוטה: **ונגרף.** יביאנו אצל המעורב ואימר המעורב וזה מחוללים על פרוטה זו ושאתכם דיש לו מתירין: **דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי.** לתפוס פרוטה זו בקדושת מעשר שהמעורב מן התורה בטל ברוב דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות ורבנן הוא דאמרו היכא דיש לו מתירין לא ליבטיל הלכך אין איסור מעשר בזה אלא מדרבנן הילכך אין מצטרף עם זה לתפוס פדיונו מעות הראשונות כבר נתפסו: **וניפי.** חצי שוה פרוטה מעות הראשונות כבר נתפסו: **דלא פריק.** לא פדה מעשר עד הנה שיהו מעות מעשר בידו: **ונגרף.** שוה חצי פרוטה: **ואמאי ולעייליה.** יביאנו אצל המעורב ויאמ